

## Obsah:

### Předmluva

|                                                     |    |
|-----------------------------------------------------|----|
| <b>1. Úvod</b>                                      | 9  |
| 1.1 Fenomén náboženství                             | 9  |
| 1.2 Filosofie náboženství                           | 10 |
| 1.3 Počátky náboženství                             | 10 |
| 1.4 Animismus                                       | 11 |
| 1.5 Fetišismus, okultismus, kult předků             | 12 |
| 1.6 Tabuismus                                       | 14 |
| 1.7 Totemismus                                      | 14 |
| 1.8 Sociální funkce náboženství                     | 15 |
| 1.9 Etika náboženství                               | 16 |
| 1.10 Kosmologie, eschatologie a vznik mýtu          | 16 |
| 1.11 Teistické náboženské útvary                    | 17 |
| 1.12 Ateismus                                       | 18 |
| 1.13 Dějiny filosofie náboženství                   | 18 |
| <b>2. Egyptané a Afrika - kmenová náboženství</b>   | 20 |
| 2.1 Objevení kultury Egypta                         | 20 |
| 2.2 Krátké dějiny Egypta pro časovou orientaci      | 20 |
| 2.3 Filosofie egyptského náboženství                | 22 |
| 2.4 Bohové, jejich vztah k člověku a kosmologie     | 22 |
| 2.5 Kult slunečního boha a kult řeky Nilu           | 22 |
| 2.6 Počet a původ bohů                              | 23 |
| 2.7 Panteon egyptských božstev                      | 23 |
| 2.8 Kult egyptského náboženství                     | 25 |
| 2.9 Osoby zapojené do kultu                         | 25 |
| 2.10 Kultovní řád                                   | 26 |
| 2.11 Etika egyptského náboženství                   | 27 |
| 2.12 Eschatologie egyptského náboženství            | 27 |
| 2.13 Úpadek kultu v Pozdní době                     | 28 |
| 2.14 Vlivy egyptského náboženství na mladší kultury | 29 |
| 2.15 Afrika - kmenová náboženství                   | 29 |
| 2.15.1 Krátké dějiny Afriky                         | 30 |
| 2.15.2 Bohové a kult předků                         | 30 |
| 2.15.3 Genese smrtelnosti člověka                   | 31 |
| 2.15.4 Kulty plodnosti a ochranné rituály           | 31 |
| 2.15.5 Iniciační obřady dospělosti                  | 31 |
| 2.15.6 Masky                                        | 32 |
| 2.15.7 Rituály zahánějící neštěstí                  | 32 |
| <b>3. Babyloňané a Asyřané</b>                      | 33 |
| 3.1 Krátké dějiny Mezopotámie pro časovou orientaci | 33 |
| 3.2 Pojem božství                                   | 34 |
| 3.3 Základní panteon mezopotamských božstev         | 35 |
| 3.4 Vývoj mezopotamského náboženství                | 36 |
| 3.5 Hierarchie bohů                                 | 37 |
| 3.6 Bohyně a jejich úloha v kultu                   | 38 |
| 3.7 Asyrské období                                  | 39 |



|           |                                                    |           |
|-----------|----------------------------------------------------|-----------|
| 3.8       | Fenomén hierarchického polyteismu .....            | 39        |
| 3.9       | Babylonský mýtus .....                             | 39        |
| 3.9.1     | Mýtus o stvoření světa.....                        | 39        |
| 3.9.2     | Mýtus o stvoření člověka .....                     | 40        |
| 3.9.3     | Mýtus o prvním člověku .....                       | 41        |
| 3.9.4     | Mýtus o potopě.....                                | 41        |
| 3.9.5     | Mýtus o Tammuzovi a Ištarě.....                    | 41        |
| 3.9.6     | Epos o Gilgamešovi .....                           | 42        |
| 3.10      | Kult mezopotamských náboženství.....               | 42        |
| 3.11      | Kněží .....                                        | 43        |
| 3.12      | Chrámy a oltáře .....                              | 44        |
| 3.13      | Etika mezopotamských náboženství .....             | 44        |
| 3.14      | Eschatologie mezopotamských náboženství .....      | 45        |
| 3.15      | Význam mezopotamského náboženství .....            | 46        |
| <b>4.</b> | <b>Kenanejci</b> .....                             | <b>47</b> |
| 4.1       | Kenaánské náboženství .....                        | 47        |
| 4.2       | Baal – Pán bohů.....                               | 47        |
| 4.3       | Moloch a lidské oběti .....                        | 48        |
| 4.4       | Kulty plodnosti a Astarta.....                     | 48        |
| 4.5       | Féničané a punská božstva .....                    | 49        |
| 4.6       | Ugarit a jeho panteon .....                        | 50        |
| <b>5.</b> | <b>Peršané</b> .....                               | <b>52</b> |
| 5.1       | Indoevropané .....                                 | 52        |
| 5.1.1.    | Polyteismus Indoevropanů .....                     | 52        |
| 5.1.2.    | Indoevropané a eschatologie .....                  | 52        |
| 5.1.3.    | Indoperské období .....                            | 53        |
| 5.2       | Peršané v Íránu – magismus a mazdaismus .....      | 53        |
| 5.3       | Zoroastrismus .....                                | 54        |
| 5.3.1     | Avesta.....                                        | 54        |
| 5.3.2     | Životopis Zoroastera .....                         | 55        |
| 5.3.3     | Nové prvky Zoroasterovy reformy.....               | 56        |
| 5.3.4     | Kosmologie zoroastrismu.....                       | 56        |
| 5.3.5     | Dualismus.....                                     | 57        |
| 5.3.6     | Říše dobra.....                                    | 57        |
| 5.3.7     | Říše zla .....                                     | 59        |
| 5.4       | Perská mytologie .....                             | 59        |
| 5.4.1     | Stvoření člověka.....                              | 60        |
| 5.4.2     | Konec světa v požáru .....                         | 60        |
| 5.5       | Perský kult a bohoslužba.....                      | 60        |
| 5.5.1     | Obětní rituál chleba a nápoje.....                 | 61        |
| 5.5.2     | Posvěcování člověka .....                          | 61        |
| 5.5.3     | Povinnosti člověka k bohu .....                    | 61        |
| 5.6       | Etika perského náboženství.....                    | 62        |
| 5.7       | Eschatologie .....                                 | 62        |
| 5.8       | Perská apokalypsa .....                            | 63        |
| 5.9       | Význam zoroastrismu pro filosofii náboženství..... | 63        |



|                                                                   |           |
|-------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>6. Indické náboženství .....</b>                               | <b>64</b> |
| 6.1 Védismus.....                                                 | 64        |
| 6.1.1 Bráhmana a Védánta .....                                    | 65        |
| 6.1.2 Teologie védského období .....                              | 65        |
| 6.1.3 Nebeské božstvo.....                                        | 66        |
| 6.1.4 Bůh ohně a další bohové .....                               | 66        |
| 6.1.5 Vývoj polyteismu v Indii.....                               | 67        |
| 6.1.6 Védský kult .....                                           | 68        |
| 6.1.7 Bráhmani jakožto kněžstvo .....                             | 68        |
| 6.1.8 Eschatologie védského náboženství .....                     | 68        |
| 6.2 Bráhmanismus .....                                            | 69        |
| 6.2.1 Brahma jako princip bytí.....                               | 69        |
| 6.2.2 Brahma jakožto „To“ .....                                   | 70        |
| 6.2.3 Brahma skrze oběť – sútry .....                             | 70        |
| 6.2.4 Pesimismus bráhmanismu vůči hmotě .....                     | 70        |
| 6.2.5 Stěhování duší – převtělování .....                         | 71        |
| 6.2.6 Vykoupení skrze askezi.....                                 | 71        |
| 6.2.7 Bráhmanský styl života .....                                | 71        |
| 6.3 Buddhismus.....                                               | 72        |
| 6.3.1 Životopis Buddhy .....                                      | 72        |
| 6.3.2 Buddha jako legenda .....                                   | 72        |
| 6.3.3 Učení Buddhy.....                                           | 73        |
| 6.3.4 Čtyři vznešené pravdy .....                                 | 73        |
| 6.3.5 Nauka o sebevykoupení .....                                 | 74        |
| 6.3.6 Náboženství „bez boha.....                                  | 74        |
| 6.3.7 Buddhismus jako etický systém .....                         | 74        |
| 6.3.8 Organizace prvních žáků.....                                | 75        |
| 6.3.9 Rozšíření buddhismu za hranice Indie .....                  | 75        |
| 6.3.10 Mahájána a Hínajána .....                                  | 76        |
| 6.3.11 Zbožštění historického Buddhy a mahájánská etika .....     | 76        |
| 6.4 Džinismus a Máhávíra.....                                     | 77        |
| 6.5 Lámaismus .....                                               | 77        |
| 6.6 Buddhismus versus křesťanství.....                            | 78        |
| 6.7 Hinduismus.....                                               | 79        |
| 6.7.1 Období klasického hinduismu a kastovní systém .....         | 80        |
| 6.7.2 Trojice Višnu, Šiva a Brahma a směřování k monoteismu ..... | 80        |
| 6.7.3 Další hinduistická božstva a mytologie.....                 | 81        |
| 6.7.4 Hinduistický kult.....                                      | 82        |
| <b>7. Číňané .....</b>                                            | <b>83</b> |
| 7.1 Krátký přehled císařských dynastií pro časovou orientaci..... | 83        |
| 7.2 Teologie čínského náboženství a úloha císaře .....            | 83        |
| 7.3 Uctívání předků .....                                         | 84        |
| 7.4 Tao jako Jang a Jin .....                                     | 84        |
| 7.5 Kult.....                                                     | 84        |
| 7.6 Želví krunýř.....                                             | 85        |
| 7.7 Náboženství jako státní monopol .....                         | 85        |
| 7.8 Taoismus Lao-c'ho.....                                        | 85        |
| 7.8.1 Nauka Tao-te-t'ingu.....                                    | 86        |
| 7.8.2 Etika Tao-te-t'ingu.....                                    | 86        |
| 7.8.3 Příbuznost Lao-c'ho učení a buddhismu.....                  | 87        |



|           |                                                              |           |
|-----------|--------------------------------------------------------------|-----------|
| 7.9       | Konfucius .....                                              | 87        |
| 7.10      | Vlivy cizích náboženství a novokonfucianismus .....          | 88        |
| <b>8.</b> | <b>Japonci .....</b>                                         | <b>89</b> |
| 8.1       | Původní náboženství na japonských ostrovech .....            | 89        |
| 8.2       | Princip Kami .....                                           | 89        |
| 8.3       | Šintoismus – Cesta bohů .....                                | 89        |
| 8.4       | Buddhismus v Japonsku a osoba císaře .....                   | 90        |
| 8.5       | Nacionalizace Kami a zbožštění císaře .....                  | 90        |
| 8.6       | Fenomén Kamikaze .....                                       | 91        |
| <b>9.</b> | <b>Řekové .....</b>                                          | <b>92</b> |
| 9.1       | Krátká historie Řecka v datech pro časovou orientaci .....   | 92        |
| 9.2       | Období řeckého náboženství .....                             | 92        |
| 9.2.1     | Počátky formování řeckého náboženství .....                  | 92        |
| 9.2.2     | Megalitické období v Řecku a uctívání kamenů .....           | 92        |
| 9.2.3     | Uctívání stromů .....                                        | 93        |
| 9.2.4     | Uctívání zvířat .....                                        | 93        |
| 9.2.5     | Lokální božstva a bohové činností .....                      | 94        |
| 9.2.6     | Kult zemřelých v Řecku .....                                 | 94        |
| 9.2.7     | Osud duší – eschatologie .....                               | 95        |
| 9.2.8     | Etické náboženství jako alternativa k lidovému .....         | 95        |
| 9.2.9     | Bohové etického náboženství Homéra .....                     | 96        |
| 9.2.10    | Nižší bohové .....                                           | 96        |
| 9.2.11    | Státní kult .....                                            | 97        |
| 9.2.12    | Mytologie „O původu bohů“ .....                              | 97        |
| 9.2.13    | Bohové podsvětí .....                                        | 98        |
| 9.2.14    | Mytologie „O původu člověka“ .....                           | 98        |
| 9.2.15    | Mytologie „O původu dobra a zla“ .....                       | 98        |
| 9.2.16    | Původ mystérií v řeckém prostředí .....                      | 99        |
| 9.2.16.1  | Eleuzínská mystéria .....                                    | 99        |
| 9.2.16.2  | Samothácká mystéria .....                                    | 100       |
| 9.2.16.3  | Orfická mystéria .....                                       | 100       |
| 9.2.17    | Kultovní praxe Řeků .....                                    | 101       |
| 9.2.18    | Lidské oběti u Řeků .....                                    | 102       |
| 9.2.19    | Kult bůžků domácího krbu .....                               | 102       |
| 9.2.20    | Znamení jako „řeč bohů“ a věštírny .....                     | 103       |
| 9.2.21    | Sen jako znamení boží vůle .....                             | 103       |
| 9.2.22    | Bohové jako etické vzory .....                               | 103       |
| 9.2.23    | Konec řeckého náboženství vlivem filosofie a helénismu ..... | 104       |
| 9.2.24    | Ideál krásy .....                                            | 104       |
| 9.3       | Řecká filosofie ve vztahu k náboženství .....                | 104       |
| 9.3.1     | Osamostatnění filosofie v Řecku .....                        | 104       |
| 9.3.2     | Jónští fyzikové – Mílétská škola .....                       | 105       |
| 9.3.3     | Pythagorejci .....                                           | 105       |
| 9.3.4     | Eleaté .....                                                 | 106       |
| 9.3.5     | Fyzikové v 5. století a materialismus .....                  | 106       |
| 9.3.6     | Dualismus v řecké filosofii .....                            | 107       |
| 9.3.7     | Hledání jistoty .....                                        | 107       |
| 9.3.8     | Sofisté .....                                                | 108       |
| 9.3.9     | Sokrates .....                                               | 108       |



|                            |                                                              |            |
|----------------------------|--------------------------------------------------------------|------------|
| 9.3.10                     | Platon.....                                                  | 109        |
| 9.3.11                     | Aristoteles.....                                             | 111        |
| 9.3.12                     | Helénismus.....                                              | 111        |
| 9.3.12.1                   | Epikureismus.....                                            | 112        |
| 9.3.12.2                   | Stoicismus .....                                             | 112        |
| 9.3.12.3                   | Systémy filosofické skepse .....                             | 113        |
| 9.3.13                     | Eklekticismus .....                                          | 114        |
| 9.3.14                     | Mysticismus .....                                            | 114        |
| 9.3.14.1                   | Mystická filosofie Filóna z Alexandrie .....                 | 115        |
| 9.3.14.2                   | Novoplatonismus jako vrchol antického mysticismu.....        | 115        |
| 9.3.14.3                   | Vliv mysticismu pozdní antiky na evropského člověka.....     | 116        |
| <b>10. Římané</b>          | .....                                                        | <b>117</b> |
| 10.1                       | Nejstarší náboženské období.....                             | 117        |
| 10.2                       | Řím – dějiny v základních datech pro časovou orientaci ..... | 117        |
| 10.3                       | Bohové rozumu a bohové činností .....                        | 118        |
| 10.4                       | Hlavní božstva.....                                          | 118        |
| 10.5                       | Další bohové.....                                            | 119        |
| 10.6                       | Domácí bohové .....                                          | 120        |
| 10.7                       | Kultické oběti a věštby .....                                | 120        |
| 10.8                       | Svátky a slavnosti.....                                      | 121        |
| 10.8.1                     | Zemědělské svátky .....                                      | 121        |
| 10.8.2                     | Rodinné svátky .....                                         | 121        |
| 10.8.3                     | Svátky zemřelých .....                                       | 122        |
| 10.9                       | Obřady jako smlouva .....                                    | 122        |
| 10.10                      | Římské náboženství za republiky.....                         | 122        |
| 10.11                      | Římské náboženství za doby císařství.....                    | 123        |
| 10.12                      | Mystéria v Římě .....                                        | 124        |
| 10.12.1                    | Isidina egyptská mystéria .....                              | 124        |
| 10.12.2                    | Kult Kybely a Attise (Atyse).....                            | 124        |
| 10.12.3                    | Kult boha Mitry .....                                        | 125        |
| 10.13                      | Konec římského náboženství .....                             | 126        |
| 10.14                      | Keltské náboženství.....                                     | 127        |
| 10.14.1                    | Keltská božstva .....                                        | 127        |
| 10.14.2                    | Temenos a Posvátné háje .....                                | 128        |
| 10.14.3                    | Keltští kněží.....                                           | 128        |
| 10.15                      | Germáni .....                                                | 128        |
| 10.15.1                    | Germánský kult božských předků .....                         | 128        |
| 10.15.2                    | Germánští bohové .....                                       | 129        |
| 10.15.3                    | Nordická oblast .....                                        | 129        |
| 10.16                      | Slované a Baltové.....                                       | 129        |
| 10.16.1                    | Slované a slovanští bohové .....                             | 129        |
| 10.16.2                    | Litevci .....                                                | 130        |
| <b>11. Arabové – Islám</b> | .....                                                        | <b>131</b> |
| 11.1                       | Období islámu .....                                          | 131        |
| 11.2                       | Islám a Šarí'a (čti šaríjā) .....                            | 131        |
| 11.3                       | Pět sloupů života podle Alláhova zaslíbení.....              | 132        |
| 11.4                       | Mohammedův život a jeho cíle .....                           | 132        |
| 11.5                       | Mohammed jako poslední z proroků.....                        | 133        |
| 11.6                       | Hadíth.....                                                  | 134        |



|            |                                                                          |            |
|------------|--------------------------------------------------------------------------|------------|
| 11.7       | Korán jako Alláhovo slovo světa.....                                     | 134        |
| 11.8       | Místo kultu – Mešita .....                                               | 135        |
| 11.9       | Sunnité a Šiité.....                                                     | 136        |
| 11.10      | Súfijové a súfijské řády .....                                           | 136        |
| 11.11      | Ibn 'Arabí a Rúmí .....                                                  | 137        |
| 11.12      | Avicenna a další islámští filosofové.....                                | 138        |
| 11.13      | Džihád .....                                                             | 139        |
| 11.14      | Zabíjení v rámci džihádu a fenomén mučednictví .....                     | 140        |
| 11.15      | Islám a jeho historické setkání s křesťanským světem.....                | 140        |
| 11.15.1    | Vnitřní krize islámu v 11. století.....                                  | 140        |
| 11.15.2    | Vnitřní krize křesťanství v 11. století a její překonání kruciádami..... | 141        |
| 11.15.3    | Období křížáků v islámském světě.....                                    | 142        |
| 11.15.4    | Vzájemné kulturní obohacení islámu a křesťanství po kruciádách.....      | 142        |
| 11.15.5    | Učení vzájemné úcty .....                                                | 143        |
| <b>12.</b> | <b>Amerika – původní náboženství .....</b>                               | <b>144</b> |
| 12.1       | Severní Amerika.....                                                     | 144        |
| 12.1.1     | Příroda jako kruh .....                                                  | 144        |
| 12.1.2     | Šamanismus.....                                                          | 145        |
| 12.1.3     | Rituály - potní lázeň a halucinace .....                                 | 145        |
| 12.1.4     | Fenomén potlachu .....                                                   | 145        |
| 12.1.5     | Tance a Sluneční tanec .....                                             | 146        |
| 12.1.6     | Puebla .....                                                             | 146        |
| 12.1.7     | Huicholové – spiritualita poutí.....                                     | 146        |
| 12.1.8     | Rastafariáni .....                                                       | 147        |
| 12.2       | Střední a Jižní Amerika .....                                            | 147        |
| 12.2.1     | Aztékové.....                                                            | 147        |
| 12.2.2     | Mayové.....                                                              | 148        |
| 12.2.3     | Čibčové.....                                                             | 149        |
| 12.2.4     | Inkové.....                                                              | 149        |
| 12.2.5     | Amazoňané.....                                                           | 149        |
| <b>13.</b> | <b>Austrálie a Oceánie .....</b>                                         | <b>151</b> |
| 13.1       | Australští domorodci .....                                               | 151        |
| 13.1.1     | Mýtus Wawilak .....                                                      | 151        |
| 13.1.2     | Iniciace .....                                                           | 152        |
| 13.2       | Maorové na Novém Zélandu.....                                            | 152        |
| 13.2.1     | Spiritualita vztahů .....                                                | 152        |
| 13.2.2     | Maui .....                                                               | 153        |
| 13.3       | Zvláštnosti některých domorodých náboženství Pacifiku .....              | 153        |
| 13.3.1     | Foové.....                                                               | 153        |
| 13.3.2     | Obyvatelé Melanésie .....                                                | 153        |
| 13.3.3     | Polynéský kanibalismus .....                                             | 153        |